

Institut
pro křesťansko-demokratickou
politiku

Strategické vztahy s naším severním sousedem?

Martin Svárovský

Vedoucí Programu bezpečnostních strategií

think-tank Evropské hodnoty

Institut pro křesťansko-demokratickou politiku na sebe neberou žádnou odpovědnost za fakta či názory vyjádřené v této publikaci. Plná zodpovědnost leží na autorech publikace.

Všechna práva jsou vyhrazena. Není povoleno kopírovat, reprodukovat nebo znovu vydávat obsah této publikace s výjimkou osobní potřeby. Všechny ostatní formy vyžadují povolení vydavatele.

Institut pro křesťansko-demokratickou politiku, z.ú.

2019

Obsah

1	Úvod	4
2	Obecná charakteristika aktuální zahraniční politiky Polska	4
3	Jak je v Polsku vnímána Česká republika	5
4	Kde lze spolupracovat	7
5	Jak se k Polsku staví KDU-ČSL	7
6	Závěr	8

Motto: Na podzim roku 1978 byl do úřadu uveden nový papež, který přijal jméno Jan Pavel II. Jeho první, několikrát opakované poselství znělo: „Nebojte se!“ Pronášel jej i na mších v rodném Polsku, kterých se tehdy zúčastnilo kolem deseti milionů věřících. Poláci „svého“ papeže poslechlí. Přestali se bát. Přes rozsáhlé represe už se je nikdy komunistickému režimu nepodařilo zastrašit.

1 Úvod

V České republice se v posledních čtyřech letech objevuje dosti předpojaté, zjednodušující a povrchní hodnocení Polska. Souvisí to s drtivým vítězstvím konzervativní strany Právo a spravedlnost (PiS) v parlamentních volbách 2015. Volební výsledek umožnil PiS sestavení jednobarevné většinové vlády, k čemuž došlo poprvé po r. 1989. Politická situace v Polsku komplikovaná je, to nelze zastírat. Tak je tomu ale u nás také. Měli bychom se proto umět od kritického hodnocení politické a společenské situace sousední země oprostit.

Oficiální vládní koncepce zahraniční politiky České republiky hovoří o tom, že „ve vztahu k Polsku bude ČR naplňovat *strategické partnerství* s důrazem na spolupráci v rámci V4 a EU.“ Z hlediska zahraničně politických zájmů naší země je opravdu výhodné, aby měly vztahy s tímto 40-ti milionovým národem *strategický* charakter. Jak ale dnes vypadá skutečnost?

2 Obecná charakteristika aktuální zahraniční politiky Polska

Čím hůře je na tom Polsko ve vztazích s evropskými multilaterálními institucemi, tím promyšlenější bilaterální politiku s rozhodujícími evropskými zeměmi praktikuje. Týká se to zejména relace s Velkou Británií, ale i Francií a Německem. Podobně je tomu v oblasti bezpečnosti, kde politiku v rámci Severoatlantické aliance doplňuje Polsko strategicky pojatými vztahy s USA a důrazem na vlastní obranyschopnost. V případě napadení by bylo Polsko, podobně jako Česko, odkázáno na pomoc spojenců. Nicméně jeho vlastní armáda, čítající na 100 tisíc vojáků, financovaná dvěma procenty polského HDP a disponující rozsáhlým modernizačním a akvizičním programem, představuje sílu, která je do velké míry schopna svou zemi účinně bránit sama.

Přes komplikované politické vztahy s Brusel, charakterizované například kritikou unijních institucí na adresu soudní reformy, umí Polsko uvnitř rozhodujících institucí Evropské unie provádět aktivní personální politiku. Varšava „své lidi“ v Bruselu efektivně řídí a patřičně motivuje. Polská diplomacie dokáže prostřednictvím promyšlené taktiky rozmísťovat své lidi v těch částech Evropské komise či Evropské služby vnější akce, kde se řeší pro Polsko důležité agendy. Příkladem jsou polští úředníci v pozicích, kde se řeší kohezní či bezpečnostně-obranná politika EU. Mnohdy tak má Polsko informace o tvořících se unijních pozicích z první ruky, a to dříve než ostatní „nové“ členské země EU.

V posledních čtyřech letech se u našeho severního souseda projevuje rostoucí polarizace postojů rozhodujících aktérů k zahraniční politice. Není to úplně nový fenomén. Nicméně doposud se polská politická scéna vyznačovala poměrně značnou mírou shody o zásadních zájmech státu. Spory o nich se navenek nepřenášely. To dnes platí v mnohem menší míře. Dělicí názorové linie se přitom nově formují.

Shoda mezi všemi aktéry polské politické scény panuje v tom, že Rusko je revizionistickým státem a jeho aktivity v regionu jsou z velké části škodlivé či nepřátelské. Zvláště intenzivně se Poláci zabývají nebezpečím plynoucím z ruské vojensko-bezpečnostní politiky. Všechny relevantní politické síly se také shodnou na tom, že přítomnost Spojených států v regionu má pozitivní vliv na bezpečnost Polska, a že transatlantické vztahy je třeba kontinuálně rozvíjet. Celé polské politické spektrum rovněž podporuje to, aby byla nadále rozvíjena obranná a bezpečnostní politika Evropské unie (CSDP).

Zde ale vnitropolitická shoda o zájmech země končí. Dále vystupují do popředí rozdíly, a to v míře doposud nebývalé. Týkají se hlavně konkrétního výkonu zahraniční politiky a taktiky při dosahování vytyčených cílů. Vláda a její podporovatelé vedou vyhrocené debaty s opozicí, jejímž hlavním reprezentantem je bývalá vládní strana „Občanská platforma“. Jejím předsedou byl v minulém volebním období premiér Donald Tusk, který je dnes předsedou Evropské rady. Jádrem názorových střetů je například dilema, zda rozvíjení dvoustranných aktivit se Spojenými státy, jako je snaha o permanentní rozmístění americké obrněné brigády v Polsku, zbrojní akvizice americké provenience či nedávná vrcholná polsko-americká konference o míru a bezpečnosti na Blízkém Východě, je či není v rozporu s polskými závazky v rámci NATO a Evropské unie.¹

V oblasti evropské obrany se diskutuje v Polsku velmi intenzivně o tom, zda je třeba brát unijní bezpečnostně-politické iniciativy spolu s nárůstem financí na tuto politiku, výlučně pozitivně, jak se domnívá pravicově-liberální opozice.² Naproti tomu představitelé současné vlády a vládní strany „Právo a spravedlnost“ upozorňují na riziko duplikace unijních iniciativ s NATO. Vše, co by jakkoliv kolidovalo s principem „NATO first“, pokud jde o bezpečnost Polska, je třeba brát s obezřetností a v případě potřeby i blokovat.

3 Jak je v Polsku vnímána Česká republika

Minimálně do letošních parlamentních voleb, které na podzim téměř jistě vyhraje nynější vládní strana PiS, budou mezi stávající administrativou a bývalými vládními představiteli přetrvávat výrazné dělící linie v oblasti zahraniční politiky. Tyto dělící linie se ani nadále nebudou týkat hodnocení role Ruska či USA, ale budou se spíše projevovat v politice vlády ve vztahu k EU, NATO, Německu či reformním návrhům francouzského prezidenta Macrona. Polarizace sice na jedné straně produkuje disharmonické

---

¹ Poláci podepsali s USA dokument *Proposal for a U.S. Permanent Presence in Poland* směřující k dosažení permanentního rozmístění americké obrněné brigády na jejich území. Na tento záměr je Polsko připraveno vydat ze svého rozpočtu až 2 mld USD! V březnu minulého roku podepsalo PL smlouvu o dodávce dvou baterií US systému Patriot a více než 200 raket v ceně 4,75 mld. USD. V budoucnu chce nakoupit dalších šest baterií. Ty se po dosažení operační nasaditelnosti mají stát součástí protiraketového obranného Aegis Ashore Missile Defense System, který bude příspěvkem do budované protiraketové obrany NATO.

² Posledních několik let je charakterizováno významným nárůstem bezpečnostně-strategických ambicí Evropské unie. Je to spojeno s bezprecedentním růstem finančních prostředků a administrativních kapacit věnovaných bezpečnosti a obranné politice Evropské unie. V rámci Společné bezpečnosti a obranné politiky EU (CSDP) je v současné době nasazeno ve světě 10 civilních (tedy převážně policejních) a 6 vojenských misí EU.

tóny, na straně druhé však činí polskou zahraniční politiku zajímavou. Odborná úroveň zahraničně-politické debaty, a to jak mezi experty, tak ve sdělovacích prostředcích, je v Polsku vysoká.

Neúprosným faktem přitom je, že Visegrádská skupina oproti dřívějšímu téměř zcela vymizela z polského politického a politicko-bezpečnostního diskurzu. Ještě více to platí pro samotnou Českou republiku. Vůbec se s námi nepočítá, Poláky nyní skoro nezajímáme. Pokud se mluví o zemích okolního regionu, tak o Německu, Pobaltských zemích, Švédsku, Finsku, ale i Rumunsku a či Maďarsku.

Tento stav má vícero příčin. Souvisí to například s rezervovaným českým postojem vůči Polsku, kterého si ve Varšavě dobře všímají, nebo s naší mnohdy neujasněnou zahraničně-politickou pozicí (prezident versus vláda). Roli hraje také fakt, že v řadě důležitých zahraničně politických témat, projednávaných v unijních strukturách, nemá Česká republika tak zřetelně vyprofilovanou pozici jako Polsko. Ad hoc koalice proto polští zástupci vytvářejí spíše s Pobaltskými státy, Rumunskem, ale i třeba i Švédskem nebo Velkou Británií.³

Polští představitelé (prezident, premiér, ministr zahraničí a jeho náměstci) v současné době dokáží mnohem otevřeněji než jejich čeští kolegové pojmenovat určité neuralgické body evropské politiky. Teze jako: „Rusko praktikuje neoimperialistickou politiku“; „EU nemůže být v oblasti bezpečnosti alternativou NATO“; „Angažmá USA v regionu má jednoznačně pozitivní vliv na naši bezpečnost“; „Polsko je znepokojeno oslabováním trans-atlantické vazby ze strany západoevropských politiků a expertů“; „Na místě je velká rezervovanost vůči francouzskému konceptu strategické autonomie Evropy“, mohou vzbuzovat jak kladné, tak záporné emoce. Každopádně ale tato otevřenost či asertivita polských politiků umožňuje polské diplomacii zastávat mnohem zřetelnější stanoviska na jednání unijních a aliančních orgánů než diplomacii naší.

Nižší váha České republiky v Polsku souvisí také s existencí nových formátů regionální spolupráce, jako je Iniciativa tří moří (3SI) a Bukureštská devítka (B9). První je neformální organizace dvanácti zemí ležících mezi Baltským, Jaderským a Černým mořem. Jejím cílem je spolupráce zemí v ekonomických záležitostech, zejména v oblasti energetické, dopravní a komunikační infrastruktury. Druhého summitu 3SI ve Varšavě se zúčastnil jako host americký prezident Donald Trump. Bukureštská devítka sdružuje státy na tzv. východním křídle NATO. Kromě států V4 patří do tohoto formátu, zaměřeného na bezpečnostní otázky, také tři Pobaltské státy a Bulharsko s Rumunskem.

Poláci se oběma těmito formátům intenzivně věnují a rezervovaného postoje České republiky k nim si dobře všímají. Takový postoj se přitom nemusí České republice vyplatit. Lze pozorovat, že ve střední Evropě postupně vznikají nové politické osy, a to strategická polsko-rumunská či sub-strategická polsko-maďarská. Polsko s Rumunskem jsou hlavními hybateli 3SI a B9. S Maďarskem sblížuje Polsko názorová a hodnotová blízkost jeho politických elit.

---

³ Příkladem toho je současné mimořádně důležité vyjednávání o podobě finančních nástrojů EU pro oblast vnějších vztahů. Zde se Polsko spolu s některými zeměmi regionu (ovšem bez ČR) snažilo o to, aby byl i nadále zachován samostatný rozpočtový nástroj EU pro sousedskou politiku.

Česká republika se za této situace musí zamyslet nad svou pozicí ve středoevropském regionu a nad naší přidanou hodnotou v tomto prostoru. Může jí vytvářet například náš neproblematický a dobře strukturovaný vztah s Německem. Je na něm však třeba intenzivně systematicky pracovat.

4 Kde lze spolupracovat

Výše uvedeným nemá být řečeno, že neexistují průsečíky zahraničně-polických zájmů České republiky a Polska, ve kterých lze nalézt potenciál pro intenzivní spolupráci. Naopak, takových oblastí existuje celkem dost:

Bezpečnostní a obranná politika, východní dimenze sousedské politiky EU, přeshraniční spolupráce, čelení nepřátelským vlivům třetích zemí, regionální spolupráce v rámci V4, B9, 3SI či energetika. Podrobný rozbor těchto oblastí by přesáhl prostor vymezený pro tento text. Ve stručnosti lze alespoň uvést, že v těchto oblastech se česko-polská spolupráce může odehrávat jak v multilaterální /především NATO a EU/, tak regionální /tedy východní Střední Evropa/, ale i dvoustranné dimenzi. Vyžaduje to ovšem nejenom intenzivní spolupráci administrativ obou zemí, ale i politickou vůli na obou stranách hranice. Nepřísluší mi hodnotit postoje polské politické reprezentace. Na straně české však vládní koalice ANO-ČSSD, podporovaná KSČM přílišným pochopením pro přátelské vztahy „strategického“ charakteru s Polskem zrovna neoplývá.

5 Jak se k Polsku staví KDU-ČSL

Součástí povrchního hodnocení Polska je zkratkovité vnímání polského konzervativního společenského diskurzu či role katolické církve v polickém a společenském dění v zemi. Často se opakující floskule poukazují na podporu katolické církve pro vládnoucí stranu PiS, rigidní politiku ohledně aborcí, prosazování náboženství ve školních osnovách a podobně. Problémovost takového hodnocení spočívá v tom, že nebere v potaz mnoho-vrstevnatost polské katolické církve, která se vyznačuje různými proudy na konzervativně-progresivistické škále, ale ani polskou historii, kulturu a tradici.

Právě proto, že křesťansko-demokratická strana se může od těchto hodnocení oprostit, má KDU-ČSL dobrý potenciál sehrávat pozitivní úlohu ve vztazích s Polskem. Zvláště pokud by se opět jednou stala součástí vládní koalice. Jako politická strana, jejíž zahraniční politika přikládá důležitost obraně hodnot, včetně zajištění bezpečnosti obyvatel České republiky a dlouhodobě podporuje trans-atlantickou vazbu, bude mít KDU-ČSL pochopení například pro polsko-americká opatření na zvýšení obranyschopnosti. Ty zůstávají naopak ze strany současné české vlády téměř bez povšimnutí.

Vnímavost KDU-ČSL v tomto směru potvrdilo i nedávné jednání zahraniční komise strany, ve kterém se její členové shodli, že polské aktivity zaměřené na posílení přítomnosti USA v Polsku a obranyschopnost tzv. východního křídla Aliance zasluhují „*aktivní, systematickou a viditelnou podporu České republiky.*“ Zahraniční komise KDU-ČSL konstatovala, že výsledky iniciativ, jako je snaha o trvalé rozmístění amerických ozbrojených sil v Polsku či konání únorové polsko-americké konference o Blízkém východě ve Varšavě, budou mít nezanedbatelný pozitivní vliv na bezpečnost a zahraničně-politické zájmy České republiky.

Jako strana, která se tradičně věnuje venkovu a drobnému či střednímu zemědělskému stavu, by se KDU-ČSL patrně nepouštěla do tak okaté konkurenční kampaně proti polským potravinám, jako to činí nynější vláda. Není náhodou, že v ní hrají prim dva agrární velkopodnikatelé, premiér Babiš a ministr Toman. Problémy, které se vyskytly v souvislosti s polskými potravinami, nelze zastírat. Polské dozorové orgány navíc nebyly dostatečně otevřené vůči naší administrativě, jak by situace vyžadovala. Z českého diskurzu však byla nápadně vynechána jedna podstatná věc. Polské potraviny jsou kvalitní, rozmanité a chutné. Pokud žijete v Polsku, máte možnost se stravovat opravdu dobře. Na druhé straně jsou ale polští producenti velmi flexibilní a pokud si někdo objedná nekvalitní levnou produkci, vyrobí a dodá mu ji. To samozřejmě není problém jenom onoho producenta, ale ve velké míře také toho, kdo zboží objedná. Objednavatel je na české straně hranice.

6 Závěr

Pro Českou republiku by mělo být varovné, že V4 nyní téměř zcela chybí v polském politickém a politicko-bezpečnostním diskurzu, stejně jako Česká republika. Důvody byly uvedeny. Aktuálně k dobrým vztahům nepřispívá ani přehnaná reakce české vlády na problémy spojené s polskými potravinami.

K návratu na někdejší opravdu **strategickou úroveň vztahů**, takovou, jaká panovala za Topolánkových vlád s ministry zahraničí Vondrou a Schwarzenbergem, vedou dvě možné cesty. Buď polské politické a společenské situaci mnohem lépe porozumíme a zbavíme se předpojatého hodnocení. A nebo si řekneme, že jí porozumět nutně nemusíme. Můžeme se od hodnocení polské reality oprostít, a zcela nezaujatě a pragmaticky se soustředit výlučně na průsečíky společných zájmů České republiky a Polska.

V mnoha oblastech je blízkost zájmů ČR a Polska evidentní. Kromě ekonomicko-obchodní oblasti se to týká řady dalších témat. Úplná shoda mezi námi ale samozřejmě není a nebude. To, co potřebujeme především, je vzájemný respekt. Zmíněná totožnost zájmů vytváří předpoklad pro to, abychom je prosazovali společně. Ale i když je budeme prosazovat každý vlastním způsobem v rámci jinak nastavených koalic a postupů, bude výsledek pozitivní pro obě země.

Respekt však nepřijde sám od sebe, je třeba na něm pracovat. Nelze spoléhat na to, že na obou stranách hranice budou rozhodovat osoby, které mají k česko-polské spolupráci osobní, pozitivní vztah. Tak tomu bylo zejména po změně v roce 1989, kdy byly v obou vládních garniturách osobnosti se zkušenostmi z tzv. Československo-polské solidarity v 80. letech.

Dnes je třeba, aby byla jak na vládní, tak na nevládní úrovni dostatečná motivace pro aktivní česko-polskou spolupráci. Na vládní úrovni k tomu přispěje to, budou-li u moci politické strany, které mají partnery na druhé straně hranice. Pokud jde o aktivní kontakty českých a polských politických stran, je toho však dosti co dohánět. Pro KDU-ČSL se jako partner nabízí jak vládní strana PiS, tak v současné době opoziční strana lidová, tedy PSL.

Na nevládní úrovni k motivaci pro spolupráci přispívá to, když na ní budou k dispozici dostatečné finanční prostředky a smysluplné zadání pro společné projekty. K tomu má sloužit **například Česko-polské fórum, na jehož založení v roce 2008 jsem měl tu čest se aktivně podílet.**
